

Gospodarstvena priloga.

Priložena od kat. tiskovnega društva 26. šte. „Slov. Gospodarja“.

L. 1889.

27. junija.

Štev. 6.

Drevesnica in vzgojevanje dreves.

Spisal F. Matijašič.
deželni potovalni učitelj za sadjerejstvo.
(Konec.)

V prvem letu iztrebimo malo po malo le une stranske mladike, katere odveč močno rastejo, tako, da ako bi jih puščali, bi vsled njih zaostajalo deblo v rasti. O prihodnji pomladi in črez leto se to delo ponovi po primeru, kakor tudi deblo postaja debeleje. Kakor se iz tega vsega razvidi, mora nam pri vzgoji dreves biti prva skrb, da drevesom izredimo lepo razširjeno koreninje, (to se doseže z rezanjem korenin in debela) — in dalnja, ne manj važna skrb nam mora biti za izgojo lepega, ravnega močnega in zdravega debela. Pri zgoraj popisanim ravnanji dosežemo ta cilj tudi, kakor gledé debela, tako tudi gledé koreninja, in ako je drevje po opisanem in priporočenem načinu cepljeno in rezano, doseže deblo že v tretjem letu uno visokost in močnost, katera nam dopušča, ga rezati za krono.

Odgoja ceplencev, ki niso okulirani, ampak cepljeni v spomladi, je enaka, vendar hočem tudi gledé njih nekoliko natančnejega izpregovoriti.

Cepičem za spomladansko cepljenje puščamo navadno dve do tri popke. Nasledek temu je, da navadno vsi ti popki tudi izrastejo in imamo na tak način na enem divjaku dve do tri žlahtne mladike. Ker pa želimo drevo samo z enim debelom, primorani smo drevescu pustiti le samo eno mladiko ali poganjiko, a vse druge malo po malo še v prvem letu odstraniti, tako, da nam nazadnje ostane samo ona, ki je bila med vsemi najlepša, ravna in najmočnejša. Navadno pa tudi ta ne raste ravno, temveč na stran, in njo treba tedaj na kak kolčič ali palico privezati. Kadar se je žlahtna mladika zravnila in postala dovolj močna, da sama sebe drži, morajo se ti kolci odstraniti. Razen žlatnih mladik, pa nam poganjajo, kakor pri okulantih, divjaki tudi divje mladike, katere moramo tudi enako, kakor pri okulantih, po primeru ojačenja žlahtne mladike, pomalo odstraniti. Ako pa spomladno cepljenje prvokrat ni rastlo, kar se posebno v letih, kedar imamo malo dobrih cepičev, rado pripeti, moremo divjaka, če že ni prepozno, koj še enkrat cepiti. V drugem slučaju pustimo mu eno ali dve gornji divji mladiki, ki se navadno še do meseca avgusta toliko ob-

rasteta, da moremo še tisto leto eno od njiji okulirati, med tem ko drugo odrežemo.

Že iz tega samega se tedaj razvidi, da je edino praktično in zanesljivo cepljenje za drevesnice le — okuliranje. Pomladansko cepljenje je priporočiti le tedaj, ako se ima cepiti v krono, ali ko se cepijo stari divjaki ali precepljuje staro drevje.

Vsakemu sadjerejcu je znano, da se iz divjakov jabolčnih in hruškovih plemen ne da izrediti tako hitro in tako lepo, ravno in močno deblo, kakor iz žlahtnih mladik teh sadnih vrst. To je tudi vzrok, da cepimo te divjake samo nekoliko centimetrov nad zemljo.

Drugače je pa pri drugih sadnih vrstah, n. pr. črešnjah, slivah, kostanjih, orehih itd., katere navadno cepimo še le v krono, t. j. v oni visokosti, kjer hočemo, da deblo naj dela vrh. O izreji debela govorilo se je že prej, ter mi ostaja tukaj le še omeniti, da imamo tudi sadnih sort, kakor med hruškami, istotako med jabelkami, katere ne storijo nikdar lepega debela, ali pa, da nam izreja debela traja predolgo. Da se tedaj temn ognemo, cepimo (okuliramo) divjake pri zemlji le z močno raslimi sortami, o katerih je znano, da storijo lepo in močno deblo, a želeno slaboraraslo sorto cepimo še le v krono. Takove močnorasle sorte so izmed jabelk: zim-ska zlata parmena, harbertova, oberdieckova in kaselska reneta. Izmed hrušek: Weilerjeva moštnica in solnograšnica.

Čeravno izreja drevja z visokim deblom, kakor je pri nas v navadi, ni naravna, vendar je za naše gospodarske razmere potrebna. Dobro bi bilo tedaj, da bi se tudi gledé tega ne prekoračila skrajna meja, temveč se, kolikor mogoče, ostalo v sredi.

Dandanes izrejam drevje v višini do 2 metra. Kakor je že prej omenjeno, doseže vsako pravilno izrejeno drevo v tretjem ali vsaj v četrtem letu to visokost. Takemu drevesu je tedaj le samo treba vrh v tej višini nad enim popkom odrezati, in to učini, da iz gornjih popkov 3, 4 in več stranskih mladik požene, katere potem za izgojo krone porabimo. Ako pa izrastejo le dve mladiki, moramo ti še meseca junija čisto na kratko odrezati in to za to, ker so te mladike v tem času izredile že mlade popke, kateri nam dajo še v tem letu nove mladike, tako, da dobimo na ta način vendar še v tem letu popolno krono. Ako se pa v krono

strinja drugo določilo omenjene postave, da je občinski župan dolžan vsako leto oklic za pristop k temu društvu razglasiti, z ravnanjem g. Sideritscha, ki nasproti temu ude iz društva podi? Ali le on edini ima pravico razpolagati s sredstvi in močmi, ki služijo nam za občno varnost in je-li res on sam neomenjeni oblastnik čez naše življenje in imetje? Ali je ta dobrodejna naprava le za to v Ljutomeru vpejlana, da služi našim nasprotnikom za njih politične namene, da jim pri volilnih vojskah pomaga in jim zmage vence plete, ko Slovence pobijejo? Res lepa naloga.

Ker ima, kakor je iz tega razvidno, g. Sideritsch tako izvrstne lastnosti, to društvo voditi, radovedni smo res, ali ga bo naš občinski odbor tudi v tem potrdil. Ako se to zgodi, potem pa vemo, da mi Slovenci, če bi nas res enkrat šiba božja zadela, od tega društva, ki nam že pri svoji glavi ni prijazno, nimamo nič pričakovati. Ne preostane nam potem drugega, kakor da si sami pomagamo. P.

Bitka pri Slavkovem in c. k. 47. polk.

(Dalje.)

Napoleon ta dan ni pričakoval boja, ali sedaj se mu ni mogel izogniti; moral je poskušati, da se obdrži na levem bregu Donave. Ob štirih popoldne trčijo prednje straže Hillerjeve na Francoze pred Slavkovim. Za grmovjem in za grabni prežali so na naše; ko pa prihrujejo naši z bajonetom nad nje, umaknejo se v vas. Vas ima dolgo ulico, dobro je bila pripravljena za brambo. Vendar se polasté naši kmalu prvih hiš. Ali dalje niso mogli prodreti. Kmalu pride Bellegarde na pomoč. Pod njegovim poveljem stal je 47. polk, tedaj Vogelsang imenovan, v brigadi generala Vacquanta. Brigada Winzingradova začne naskakovati Slavkov, Vecsejeva pa Esslingen. Ali Francozi so se upirali tako hrabro, da se našim ne posreči. Zato začnete sipati dve konjiški bateriji svoj ogenj v Slavkov; potem se vrže 17. sedaj kranjski polk na vas. Topovi so jo bili zapalili, junaki proderó v vas; med gorečimi hišami, kjer jim je jemal dim sapo, bili so Francoze z bajoneti, s kopiti svojih pušek. Že so se je polastili skoro, kar pošlje Napoleon svojim 12.000 čilih, spočitih vojakov na pomoč. Toliki sili se upehani vojaki niso mogli ustavljati, morali so iz vasi nazaj.

Ali od vseh strani so frčale iz avstrijskih topov kroglice nad sovražnike, ki so se držali na pogorišču. Vas je bila odločilnega pomena za naše. Kmalu pridirja nadvojvodov adjutant h generalu Vacquantu in mu prinese povelje, naj se polasti s 47. polkom vasi, naj stane, kar stane. Hitro razprostreta prva batalijona svoje vrste, tretji koraka za njima. Zdaj zgrabi general sam zastavo prvega bata-

lijona, se postavi na čelo celega polka ter zaupije, da so ga čuli vsi: „Živio cesar Franc. Smrt ali zmaga velja!“ Pogumni jo uderó vojaki za njim. Kakor v pečnici je gorelo v Slavkovem, iz goreče vasi so sipali sovražniki kroglice na naskakovalce. Na ulicah je bilo zvrnenih voz, plugov, bran in drugega pohištva, da bi le branilo Avstrijcem pot, ali hrabrih Avstrijcev ne more zadrževati nič. Bobnarji bobnajo naskok (Sturm), z veseljem „hura!“ korakajo vojaki za generalom. Res jih popada veliko, ali za vsakega ubitega stopi hitro drug na njegovo mesto. Prvi spravljajo zapreke s pota, vedno dalje se pomika polk. Iz vsakega okna, iz kleti pokajo sovražne puške, ne ustavi naših junakov. Goreči tramovi so padali med bojevalce, ni jih motilo. Generalu so ustrelili sovražniki konja, že je priskočil Francoz, da bi zabodel ležečega pod konjem, kar priskoči stotnik Wunsch ter ga pobije. Hitro se pobere general in vodi polk z zastavo v roki dalje. Dvanajsta kompanija s stotnikom Wunschem na čelu bila je prva v vasi. Ali še ni bilo konca boja. Za vsakim plotom so se branili nasprotniki, še cerkev so pripravili za boj. Iz zvonika in iz oken so streljali na naše, kar pridere korporal Štefan Baranji s svojo četo pred cerkev. Hitro razbije vrata, zabode sovražnega častnika ter druge tako prestraši, da se mu udajo. Slavkov je bil toraj v avstrijskih rokah. (Konec prih.)

Gospodarske stvari.

Pitje konj.

Poleg trdega živeža treba je konju tudi pijače. Čembolj je krma suha, tem večja je žeja in čem več se poti žival, tem več ji je treba, da dobi vode va-se, t. j. da je pije. V tem pa je pravilo, da se da konju le tačas piti, kadar mu ni vroče. To, da se mu pusti piti skozi brzdove, še zapreči nekaj nevarnosti, toda ne vselej.

Veliko pride pri zdravji živali na to, kaka da je voda, katero pije, to pa se ravna po prsti, po kraji, od koder voda pride. Zato je gledati na to, da se izkoplje tam studenec, kjer se pričakuje najbolja voda, ne pa ondi, kjer stane kopanje najmanj dela. Mnogokrat je kriva ravno voda, da žival ni zdrava ter pri njej tudi nič ne izda najbolja krma. Tedaj skrbi živali za zdravo vodo!

Tudi nečista voda, kalna voda ni za rabo. Dobro, da žival sama ne mara take, sicer bi še bilo več bolezni pri konjih, ali povsod ni dobiti vode, da jo konj rad pije, tam pa se naj tako napravi, da teče čez kinžljevje. To vzboljša vodo za veliko.